

**TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI**  
**FAKULTA PEDAGOGICKÁ**

**Katedra:** primárního vzdělávání  
**Studijní program:** Učitelství pro ZŠ  
**Studijní obor:** Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

**Úloha institucí zabývajících se pedagogikou volného času ve výchově žáků mladšího školního věku (se zaměřením na ZUŠ)**

**The Role of the Institutions Dealing with Free Time Activities Pedagogy in the Upbringing of Young Aged Children (Focused on Basic Art Schools)**

**Die Aufgabe der Institutionen, die sich mit der Pädagogik der Freizeit von Schülern im jungen Schulalter beschäftigen (mit der Orientierung auf die Kunstschule)**

**Autor:**  
Diana Nisserová

**Podpis:**

**Adresa:**  
Tylova 677  
295 01 Mnichovo Hradiště

**Vedoucí práce:**  
PaedDr. Jitka Bělohradská

Počet stran	Počet tabulek	Počet pramenů	Počet příloh
67	7	7	2

V Liberci dne: 7. 12. 2007

## **TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ**

**461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6**

**Tel.: 48-5352515**

**Fax: 48-5352332**

**Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**

### ***ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE***

**(pro magisterský studijní program)**

**pro (diplomant):** Diana NISSEROVÁ

**adresa:** Tylova 677, 295 01 Mnichovo Hradiště

**obor (kombinace):** Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

**Název DP:** Úloha institucí zabývajících se pedagogikou volného času ve výchově žáků mladšího školního věku (se zaměřením na ZUŠ)

**Název DP v angličtině:** The Role of the Institutions Dealing with Free Time Activities Pedagogy in the Upbringing of Young Aged Children (Focused on Basic Art Schools)

**Vedoucí práce:** PaedDr. Jitka Bělohradská

**Konzultant:**

**Termín odevzdání:** LS 2005

**Prodloužený termín odevzdání:** 14.12.2007

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 30.6.2004

.....  
**děkan**

.....  
**vedoucí katedry**

**Převzal (diplomant):** .....

**Datum:** .....

**Podpis:** .....

Název DP: **Úloha institucí zabývajících se pedagogikou volného času ve výchově žáků mladšího školního věku (se zaměřením na ZUŠ)**

**Vedoucí práce:** PaedDr. Jitka Bělohradská

**Úvod:**

Výše uvedené téma DP volím na základě vlastních zkušeností, praxe a zájmu o daný obor. Každodenní práce mě vede ke sledování toho, jakým způsobem se instituce zabývající se pedagogikou volného času podílejí na výchově žáků mladšího školního věku. Vzhledem k tomu, že se před časem uvažovalo o zrušení základních uměleckých škol (v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie), je cílem mé práce zjistit a ověřit, mají-li školy tohoto typu smysl a mají-li své opodstatnění. Základní umělecké školy jsou jedinou institucí zabývajících se estetickou výchovou, která rozvíjí emoční stránku dítěte, jež je jinak opomíjená. V případě zrušení základních uměleckých škol by u nás přestala existovat jediná instituce, která se tímto aspektem zabývá.

**Cíl:**

Hledat a dokázat smysl a výchovnou funkci základních uměleckých škol na základě výzkumu.

Zjistit, jakým způsobem přispívá základní umělecká škola k výchově žáka (a celkově k formování jeho osobnosti). Dále zjistit rozdíl mezi dětmi navštěvujícími ZUŠ a ostatními (jakým způsobem tráví volný čas, jaké mají zájmy apod.)

**Literatura:**

Chráška, M.: Základy výzkumu v pedagogice, Olomouc 1993

Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času, Portál, Praha 1999

Skalková, J. Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu, SPN, Praha, 1983

Vážanský, M., Smíkal, V.: Základy pedagogiky volného času, Paido, Brno 1995

## Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucí diplomové práce.

V Liberci dne: 7. 12. 2007

Autor: Diana Nisserová

Podpis:

## Poděkování

Děkuji vedoucí práce PaedDr. Jitce Bělohradské za odborné vedení, cenné rady a trpělivost při tvorbě diplomové práce.

Poděkování patří také pedagogickému vedení a učitelkám 4. a 5. ročníků základních škol v Mnichově Hradišti za umožnění realizace praktické části.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi při zpracování diplomové práce dodávali potřebnou energii a za jejich psychickou podporu.

## **Anotace**

Diplomová práce je zaměřena na posouzení aktivit dětí mladšího školního věku ve volném čase. Jejím cílem je posoudit, jakým způsobem přispívá základní umělecká škola (dále již jen ZUŠ) k výchově žáka. Práce je tvořena dvěma stěžejními oblastmi. V teoretické části jsou objasněny pojmy volný čas, pedagogika volného času, je zde uveden výčet institucí, které se výchovou ve volném čase zabývají. Dále je zde možno zjistit, jaké jsou vývojové charakteristiky dítěte mladšího školního věku. V praktické části jsou zpracovány výsledky šetření, z nichž lze usoudit, že docházka dítěte do ZUŠ má vliv na další způsob trávení volného času. Dalším zjištěním je, že smysl a výchovná funkce institucí spočívá také v tom, že podporují výchovu další generace.

## **Annotation**

The diploma work aims at the free time activities of young school children. Its target is to consider the contribution of basic artistic school (further only ZUŠ – the abbreviation of the Czech name) to the upbringing of young pupils. The work consists of two main parts. The theoretical part explains the terms such as free time, free time pedagogy, it also enumerates the institutions dealing with the free time upbringing and reveals the developmental characterization of young pupils. The practical part elaborates the results of the research from which it is recognisable that ZUŠ attendance affects the way how the children spend their free time. The next result of the research is the fact that the existence and the educational function of the institutions consist in the upbringing of the next generation.

## **Annotation**

Die Diplomarbeit ist auf die Beurteilung der Aktivitäten von jüngeren Schulkindern in ihrer Freizeit orientiert. Das Ziel ist zu beurteilen, in welcher Form die Kunstschule zur Erziehung des Schülers beitragen kann. Die Arbeit ist auf zwei Grundlagen gestaltet. Der theoretische Teil erklärt die Begriffe Freizeit, Pädagogik der Freizeit und zählt eine Institutionen auf, die sich mit der Erziehung in der Freizeit beschäftigen. Weiterhin sind die Entwicklungscharakteristiken des Kindes im jungen Schuler zu sehen. Im praktischen Teil sind die Ergebnisse der Untersuchung bearbeitet, aus denen man schließen kann, daß der Besuch einer Kunstschule Einfluß auf weitere Gestaltung der Freizeit des Kindes hat. Eine weitere Feststellung ist, daß die Bedeutung und Erziehungsfunktion der Institution in der Unterstützung der Erziehung weiterer Generationen besteht.

## OBSAH

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST .....	12
1.1 VOLNÝ ČAS.....	12
1.1.1 Vymezení pojmu volný čas.....	12
1.1.2 Funkce volného času.....	13
1.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU .....	15
1.2.1 Vymezení pojmu pedagogika volného času .....	15
1.2.2 Předmět pedagogiky volného času .....	15
1.2.3 Obsah výchovy mimo vyučování .....	16
1.2.4 Cíle výchovy ve volném čase .....	18
1.2.5 Funkce výchovy ve volném čase .....	19
1.2.6 Metody výchovy ve volném čase.....	21
1.2.7. Formy výchovy ve volném čase .....	24
1.3 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE VÝCHOVOU VE VOLNÉM ČASE .....	25
1.4 VÝVOJOVÉ CHARAKTERISTIKY DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU .....	28
1.4.1 Psychický vývoj (rozumový, citový, volní).....	28
1.4.2 Sociální vývoj .....	29
1.4.3 Tělesný vývoj.....	30
2 PRAKTICKÁ ČÁST .....	32
2.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	32
2.2 METODY VÝZKUMU A SOUBOR RESPONDENTŮ .....	33
2.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ .....	34
2.4 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ A DISKUSE.....	35
2.5 DALŠÍ VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	54
3 ZÁVĚR .....	64



4 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	66
5 SEZNAM PŘÍLOH.....	67

## ÚVOD

Motto: „Umění člověka zkrášluje a brání mu být špatný.“

Tato slova, která byla vyřčena již na přelomu dvanáctého a třináctého století německým básníkem Waltherem von der Vogelweide, jsou vysoce aktuální právě v dnešní uspěchané a přetechnizované době, kdy je oblast umění a kultury často a neprávem opomíjena.

Volný čas je významnou oblastí života a výchovy dětí. Největší vliv na způsob trávení volného času má rodina – děti přebírají životní styl rodičů a tím i způsob trávení volného času. Působit na způsob hospodaření s volným časem mohou i další činitelé, např. škola, kamarádi, hromadné sdělovací prostředky apod.. Nezastupitelnou roli však mají instituce a organizace, jejichž pracovní náplní je působit na děti ve volném čase a naučit je volný čas racionálně využívat. Jedná se o ovlivňování záměrné, plánovité, dlouhodobé, s vymezeným cílem. Lze tedy hovořit o pedagogickém ovlivňování volného času.

Každodenní práce mě vede k zájmu o sledování způsobu, jakým se instituce, jež se zabývají pedagogikou volného času, podílejí na výchově žáků mladšího školního věku. Vzhledem k tomu, že se před časem uvažovalo o zrušení základních uměleckých škol, zvolila jsem pro svou diplomovou práci téma „Úloha institucí zabývajících se pedagogikou volného času ve výchově žáků mladšího školního věku (se zaměřením na ZUŠ)“.

Cílem práce je zjistit a ověřit, jakou mají školy tohoto typu výchovnou funkci a zda mají své opodstatnění. Přestože existuje celá řada volnočasových institucí a zájmových organizací, základní umělecká škola se jako jediná z nich

zabývá estetickou výchovou, která rozvíjí emoční stránku dítěte, jež je jinak opomíjená.

V teoretické části práce jsou zpracovány kapitoly týkající se problematiky volného času, dozvíme se, jaké existují a co nabízejí instituce zabývající se výchovou ve volném čase a zjistíme vývojové charakteristiky dítěte mladšího školního věku. Praktická část byla zaměřena na zjištění, zda má docházka dítěte do ZUŠ vliv na další způsob trávení volného času, je-li v tomto ohledu rozdíl mezi dětmi místními a dojíždějícími a jaký vliv má na docházku dítěte do ZUŠ skutečnost, že jeho rodiče tuto instituci také navštěvovali (nenavštěvovali).

# 1 TEORETICKÁ ČÁST

## 1.1 VOLNÝ ČAS

### 1.1.1 Vymezení pojmu volný čas

Pod pojmem volný čas si pravděpodobně každý z nás představí něco jiného. Ani v literatuře není vymezení hranic tohoto pojmu zcela jednoznačné. V Pedagogickém slovníku se uvádí, že volný čas je čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z dvaceti čtyř hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku). (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 255)

Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). (Pávková, 2002, s.13)

Jak uvádí Hofbauer (Hofbauer, 2004, s. 13) volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Je charakterizován také jako činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.

Volný čas je chápán jako jedna z oblastí lidských činností. Sféra volného času bývá kladena do protikladu ke sféře povinností. Oblast volného času se vyznačuje možností dobrovolné volby činností. Aktivita ve volném čase jsou pro člověka přitažlivé, poskytují příjemné zážitky, možnost odpočinku relaxace, kompenzace pracovních povinností. Rozumné využívání volného času přispívá k duševnímu i tělesnému zdraví, podporuje pozitivní mezilidské vztahy. **Je ve všeobecném zájmu, aby se lidé už v mládí naučili s volným časem dobře hospodařit.** (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 19)

Přestože se definice různí, jejich podstata zůstává stejná. Volný čas nám poskytuje možnost věnovat se činností, které nás baví, máme je rádi a přinášejí nám radost, uspokojení, relaxaci, obohacení,... Volný čas je opakem povinností, které vykonávat musíme (ať chceme či nikoli). Pomyslnou hranici mezi pojmy volný čas a povinnost bychom asi vymezovali jen stěží – to co jeden považuje za nepříjemnou povinnost, druhý může brát jako příjemnou zábavu a naopak. V dnešní uspěchané a přetechizované době je obzvlášť důležité dokázat aktivně, příjemně a smysluplně volný čas využívat.

### 1.1.2 Funkce volného času

V literatuře se často při vysvětlování volného času autoři zabývají jeho funkcemi. Například R. J. Havighurst se domníval, že se volný čas musí starat o účast na sociálním životě, poskytovat možnosti k zajímavému prožití a tvůrčímu vyjádření osobnosti, dbát na pravidelné a rutinní utváření životních činností jedince a současně být zdrojem úcty k sobě samému i respektování ostatních. M. Kaplan tvrdil, že volný čas má přispívat k pocitu „nějak k něčemu patřit“, rozvíjet vědomí vlastní individuality, zprostředkovat různé individuální funkce a uvést je v soulad, být společnosti i jedinci prospěšný, neumožňovat negativní zážitky a podněcovat tvůrčí síly v člověku.

Kaplanovy a Havighurstovy úvahy doplnily obecně známé funkce volného času: odpočinek a relaxace, kompenzace jednostranných zátěží, informace a orientace (vzdělání). Nehledě na individuální rozdíly, ale rovněž bez ohledu na jeho dispoziční omezení, považují se různé formy rekreace a odpočinku za volnočasové způsoby chování. Stejně významnou skutečností je využívání ve volném čase obsažené možnosti vyrovnání jednostranných, často monotónních tenzí pracovního procesu i všedního dne, podobně jako eventualita svobodné podpory až propagace oblasti volného času, jako prostoru pro vzdělání, příležitosti k získání informací a životní orientace. (Vážanský, Smékal, 1995, s. 26)

Z výše uvedeného se dají funkce volného času shrnout do několika bodů:

- 1) relaxace (uvolnění)
- 2) rekreace (zotavení)
- 3) zábava
- 4) rozvoj osobnosti
- 5) reprodukce pracovní síly
- 6) prevence sociální patologie

## **1.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU**

### **1.2.1 Vymezení pojmu pedagogika volného času**

Pedagogika volného času je disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých. Nabývá na významu díky některým protikladným jevům: roste množství volného času jako času, se kterým může člověk nakládat podle své vůle, a zároveň se tento prostor tzv. průmysl volného času a hromadné sdělovací prostředky snaží využít pro různé formy manipulace, zbavující ho právě jeho charakteristického znaku – svobodného využívání. Roste výskyt nežádoucích forem chování (agrese, delikvence, zneužívání návykových látek), způsobených nudou ve volném čase. Důraz ve využívání volného času se postupně přesouval od funkcí odpočinkových přes orientované na spotřebu k orientovaným na zážitek (prožitok). (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 152)

Pedagogika volného času se zabývá významnou součástí života dětí a mládeže – zjednodušeně řečeno tím, co dělají, když nejsou ve škole. Vzhledem k tomu, že lze mimoškolní čas vyplnit různými činnostmi – od přípravy na školu, kulturních či sportovních aktivit až po kriminální činnost – má pedagogika volného času vysokou společenskou důležitost. (Průcha, 2000, s. 93)

### **1.2.2 Předmět pedagogiky volného času**

Z názvu vyplývá, že hlavním zájmem této pedagogické disciplíny je „volný čas“ trávený určitou skupinou populace (děti ve věku povinného vzdělávání, mládež, dospělí). Avšak předmět disciplíny je širší a lze jej charakterizovat takto (ve vztahu k dětem a mládeži):

Pedagogika volného času se zabývá:

1. obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času a mládeže
2. činností školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase
3. teorií a výzkumem toho, jak současná mládež (resp. i jiné skupiny populace) tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti (Průcha, 2000. s. 93)

### 1.2.3 Obsah výchovy mimo vyučování

Obsah výchovy mimo vyučování tvoří výchovně-vzdělávací činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a příprava na vyučování. Pro činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové a veřejně prospěšné platí princip dobrovolnosti, naproti tomu sebeobslužné činnosti a příprava na vyučování mají charakter povinnosti.

**Odpočinkové činnosti** jsou psychicky i fyzicky nenáročné, slouží k odstranění únavy. Nejčastěji se zařazují po obědě, ale podle potřeby i kdykoli během dne. V závislosti na situaci to může být např. klid na lůžku, procházka, rozhovor, četba, sběratelství, rukodělné práce, hudební činnosti, relaxační techniky a autogenní trénink.

**Rekreační činnosti** též slouží k odreagování a odstranění únavy z vyučování, obsahují však pohybově náročnější aktivity tělovýchovného, sportovního, turistického zaměření nebo manuální práce. Je-li to možné, měly by se provádět venku. Pravidelné zařazování rekreačních činností je jedním z požadavků zdravého duševního i tělesného vývoje dětí a mládeže.



**Zájmové činnosti** jsou nejdůležitější součástí obsahu výchovy mimo vyučování. Na utváření životního stylu a hodnotové orientace člověka se významně podílí právě uspokojování, rozvíjení a kultivace zájmů, uspokojování potřeb a rozvoj specifických schopností. Zájmy přispívají k duševní hygieně, navozují duševní rovnováhu, spokojenost, vyrovnanost. Duševní zdraví má vliv na tělesnou kondici, odolnost a zdatnost člověka. Tělesně a duševně zdravý člověk je schopen kvalitních pracovních výkonů.

Zájmy a následně i činnosti můžeme dělit podle úrovně činností na aktivní a receptivní. Na základě intenzity na zájmy hluboké a povrchní. Z hlediska časového trvání hovoříme o krátkodobých, dočasných či přechodných zájmech, jejichž opakem jsou zájmy trvalé. Intenzita a délka trvání zájmů jedince je ovlivněna jeho vývojem a zráním. Podle stupně koncentrace zájmy dělíme na jednostranné a mnohostranné. Z hlediska společenských norem označujeme zájmy žádoucí a nežádoucí. Podle obsahu dělíme zájmové činnosti na společenskovední, přírodovědně-ekologické, pracovní technické, esteticko výchovné, tělovýchovné, sportovní a turistické.

**Veřejně prospěšné činnosti** spočívají ve vedení dětí k dobrovolné práci vedoucí k prospěchu druhých lidí. Například ochrana životního prostředí, pomoc slabším, starším, nemocným osobám, kulturní činnosti apod. Tyto aktivity se významně podílejí na formování kladných charakterových vlastností.

**Sebeobslužné činnosti** vedou děti k samostatné péči o vlastní osobu a osobní majetek. Jejich podstata spočívá v pěstování návyků osobní hygieny, účelného a vkusného oblékání, návyků péče o pořádek a čistotu prostředí a návyků při jednání s lidmi (společenské chování, práce s informacemi). Podmínkou výchovného úspěchu je pravidelnost, denní režim, důslednost, vytrvalost a velká trpělivost.

**Příprava na vyučování** je okruh činností, které souvisejí s plněním školních povinností. Patří sem vypracování zadaných úkolů, ale i prohlubování a rozšiřování poznatků z vyučování, jejich konkretizace a praktické využití. Způsoby práce by měly být zajímavé a odlišné od vyučování. (Pávková, 2002, s. 51)

#### **1.2.4 Cíle výchovy ve volném čase**

Obecný cíl výchovy je formulován jako výchova mnohostranně a harmonicky rozvinuté osobnosti. Cíl výchovy ve volném čase je odvozen od obecně stanovených cílů výchovně vzdělávací činnosti, reaguje na potřeby společenského vývoje.

Výchova si klade za cíl nejen vybavovat děti vědomostmi, dovednostmi a postoji, ale také schopnostmi odolávat nástrahám, které jim současná společnost připravuje. Závislost na drogách, nesnášenlivost, agresivita apod. jsou dlouhodobé trendy vývoje společnosti, na které je nutné ve výchovném působení reagovat.

Cílem výchovy ve volném čase je naučit jedince dobře a kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu. Naopak jako cíl výchovy ve volném čase nelze pokládat jen bezprostřední vyplnění volného času.

Cíl je možno dále konkretizovat z hlediska konkrétního zařízení, podle působení na určitou složku osobnosti (tělesnou, psychickou, sociální), podle složek výchovy, nebo na základě dané struktury činností v zařízení (např. školní družina nabízí činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, příprava na vyučování apod.). (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 28)

### 1.2.5 Funkce výchovy ve volném čase

Výchova mimo vyučování plní funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální.

#### Výchovně vzdělávací funkce

Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností se děti motivují k hodnotnému využívání volného času, k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků, a tím i k rozvoji poznávacích procesů a k celoživotnímu vzdělávání. Úspěchy v zájmových činnostech přinášejí pocit uspokojení, příležitost k seberealizaci a přiměřenému sebehodnocení. Na základě praktických činností a zkušeností si mladí lidé vytvářejí vlastní názor na život a na svět.

#### Preventivní funkce

Prevence sociálněpatologických jevů u dětí a mládeže je směřována do následujících oblastí:

- drogová závislost, alkoholismus, kouření
- kriminalita a delikvence
- virtuální drogy (počítače, televize, video)
- patologické hráčství (gambling)
- záškoláctví
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování
- xenofobie, rasismus, intolerance

Prevence je chápána ve třech rovinách:

- primární prevence – určena celé populaci, zejména té části, která není kriminálně riziková ani narušená
- sekundární prevence – zaměřena na kriminálně rizikové jedince a skupiny a na ty, kteří se mohou stát oběťmi závadové činnosti
- terciární prevence – usiluje o léčení, respektive zabránění recidivy u těch, kteří jsou již negativními jevy zasaženi

Jakýkoli systémový přístup k problémům dětí a mládeže musí obsahovat všechny tyto tři složky. Vždy je nutné kombinovat preventivní funkci výchovného působení s rozvojovou funkcí do uceleného systému péče o děti a mládež.

### **Zdravotní funkce**

Instituce výchovy mimo vyučování přispívají k usměrňování režimu dne tak, aby podporoval zdravý tělesný a duševní vývoj dětí a mládeže. Děje se tak především střídáním činností duševních a tělesných, práce a odpočinku, organizovaných a spontánních. Tělovýchovné a sportovní činnosti kompenzují dlouhé sezení při vyučování. Zařízení, která zajišťují i stravování, mohou vést děti ke správné životosprávě i racionální stravou, význam má i dodržování hygieny.

Prostřednictvím institucí výchovy mimo vyučování mají děti možnost pobývat v příjemném prostředí, mezi oblíbenými lidmi, mají možnost prožívat radost a uspokojení z činnosti, která je baví. Vhodné prostředí, v němž je dodržování zásad bezpečnosti samozřejmostí, jakož i dostatek prostoru pro činnosti, má velký zdravotní význam.

### **Sociální funkce**

Instituce výchovy mimo vyučování pečují o děti a ovlivňují jejich volný čas v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání, nebo se zabývají jinými povinnostmi. Podílejí se na utváření bohatých a žádoucích sociálních vztahů. Jednotlivé typy výchovných zařízení plní sociální funkci různým způsobem a v odlišné míře. Zvlášť významná je sociální funkce těch zařízení, která pracují s mladšími dětmi, nebo přechodně či trvale nahrazují rodinu.

Součástí sociální funkce výchovy mimo vyučování je i nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí a seznamování s pravidly společenského chování. (Pávková, 2002, s. 39)

### 1.2.6 Metody výchovy ve volném čase

Metody výchovy jsou záměrné a systematické způsoby, postupy a prostředky, které směřují k výchovnému cíli. Vedle samostatné skupiny vyučovacích metod mezi ně počítáme působení příkladem, odměny a tresty, příkazy, diskuse aj.. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s.116)

Výchovnými metodami regulujeme chování a jednání dětí, volíme je na základě věku a individuálních zvláštností jedince. Mezi výchovné metody patří:

**vysvětlování a přesvědčování** – podstatné je, aby děti pochopily důležitost požadavku, jeho význam a důsledek nerespektování

**rada** – důležitý je laskavý tón, v opačném případě se jedná o rozkaz

**prosba** – jemná forma pedagogického působení, dítě má možnost volby, je lépe přijímána než rozkaz, zvláště u negativistických dětí

**rozkaz** – používáme tehdy, jsou-li mírnější formy neúčinné, nebo kdy si dítě (např. z důvodu bezpečnosti) nemůže samo vybírat, rozkazy by neměly ve výchově převažovat (může vést k opačné reakci)

#### **požadavky na rozkaz:**

- jasný, stručný, rázný, bez citového vzrušení a hněvu
- nesmí být v rozporu s jinými příkazy či požadavky
- musí být konkrétní a neodkladný
- rozkazy neplýváme
- splnění kontrolujeme

**povzbuzení** – povzbuzujeme, motivujeme k činnosti, dodáváme sebedůvěru, čím je dítě menší, tím častěji používáme

**příklad** – osobní působení dospělých, jiných dětí, literárních postav apod. (kladné i záporné)

**cvičení** – cílem je umožnit uplatnění požadavků v praxi, vést k vytvoření návyku

**odměna** – pomocí odměny posilujeme kladné chování

### **druhy odměn**

- slovní (uznání, pochvala – vede ke spokojenosti, zvyšuje sebevědomí, motivuje)
- sociální (souhlasný úsměv, pohlazení, přivinutí, políbení)
- věcná (používáme střídmě, nesmí nabýt charakteru placené služby)

**trest** – metoda, jejíž pomocí potlačujeme nesprávné jednání dítěte, používáme jen v krajním případě (snažíme se nesprávnému jednání dítěte předcházet)

### **druhy trestů**

- sociální (projev nesouhlasu mimikou, zvýšením hlasu, pohrožením, ale nepoužíváme zesměšnění)
- předmětný (odejmutí hračky, zákaz sledování televize, ale nepoužíváme např. odejmutí jídla, oděvu)
- tělesný (nepoužíváme)

### **zásady při používání trestů**

- netrestáme často
- trestáme s rozvahou, ne v afektu
- míra trestu musí odpovídat závažnosti provinění
- netrestáme prací
- dítě musí vědět, proč je trestáno
- respektujeme individuální citlivost dítěte
- trest nesmí být krutý a nesmí vyvolávat velký strach
- po potrestání je důležité obnovit s dítětem normální vztahy

Všechny výchovně vzdělávací metody mají využití i při výchově ve volném čase.

Z výchovných metod má velký význam působení osobního příkladu pedagoga, metody cvičení a metody sociálního zpevnování (pozitivní motivace, kladné hodnocení).

Názorné metody mají mezi výchovně vzdělávacími metodami nezastupitelné místo. Pedagog nemusí být nutně tím, kdo předvádí, naopak dítě může být v roli předvádějícího a pedagog tím, kdo pozoruje.

Slovní metody volíme dle stanovených cílů a dispozic účastníků (vyprávění u menších žáků, přednáška u větších). Výklad, popis či vysvětlování jsou doplňkem názorných metod a praktických činností. Rozhovor vede k aktivitě účastníků a podporuje komunikaci.

Na metody praktických činností by měl být kladen při výchově ve volném čase největší důraz. Činnostní pojetí odpovídá požadavkům aktivity, pestrosti, zajímavosti apod.. Metody praktických činností jsou podstatou všech druhů aktivit, které tvoří obsah výchovy mimo vyučování. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 33)

### **1.2.7. Formy výchovy ve volném čase**

Formy výchovy ve volném čase vyplývají z charakteru zařízení, v nichž se realizují. Můžeme je dělit podle různých hledisek:

#### **dle stupně organizovanosti:**

- organizované – děti jsou pod přímým vedením pedagoga (kroužky, oddíly, kluby, soubory, školní družiny apod.)
- spontánní činnosti – pedagog může činnosti ovlivňovat nepřímo (navozuje činnosti, motivuje, sleduje aktivity a dohlíží na bezpečnost), jedná se o situaci, kdy zařízení pouze nabízí podmínky a prostředí (např. volně přístupná sportoviště a jiné prostory škol a školských zařízení)

#### **dle míry pravidelnosti:**

- pravidelné
- příležitostné

#### **dle počtu účastníků:**

- individuální – např. výuka hry na hudební nástroj
- skupinová – např. zájmové útvary, školní družina

Podmínkou úspěšné výchovně vzdělávací práce je prolínání skupinového a individuálního působení. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2003, s. 34)



### 1.3 INSTITUCE ZABÝVAJÍCÍ SE VÝCHOVOU VE VOLNÉM ČASE

Výchova ve volném čase probíhá zpravidla v rámci určité instituce (zařízení, sdružení apod.). Typ organizace určitou mírou definuje cíle působení, možnosti spolupráce s dalšími odborníky, dobu a místo setkávání s dětmi.

Podmínky pro realizaci cílů výchovy mimo vyučování vytvářejí různé společenské instituce.

**Školní družiny** se zaměřují na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Kromě výchovné a zdravotní funkce zajišťují sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání, tzn., že mají i sociální poslání. Výchovná činnost se orientuje na co nejširší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu. (Pávková, 2002, s. 43)

**Školní kluby** pracují s dětmi středního školního věku. Těžištěm práce je zájmová činnost v kroužcích, souborech, tělovýchovných oddílech, nebo v nabídce aktivit v prostorách klubu upravených pro neformální setkávání a komunikaci (např. herny, počítačové pracovny, hřiště atp.).

**Střediska pro volný čas dětí a mládeže** jsou zařízení, která se zaměřují na uskutečňování specializovaných zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Nabízejí pravidelnou činnost v kroužcích, činnost příležitostnou – soutěže, prázdninové tábory, ale i spontánní aktivity ve svých prostorách (na hřištích, v hernách). Důležité je, že tato zařízení umožňují účast nejen dětem a mládeži, ale i jejich rodičům, případně dalším zájemcům.

**Domovy mládeže** zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žákům středních škol, jejich činnost tudíž nesouvisí s tématem této práce, uvádíme je zde jen pro úplnost informací.

**Dětské domovy** jsou zařízení ustavní výchovy, do kterých jsou umísťovány děti od tří do osmnácti let, o které se rodina nemůže, nechce, nebo neumí postarat. Jedním z úkolů těchto zařízení je dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvoj zájmů dětí (a mládeže). Snahou pedagogů je, aby děti z dětských domovů prožívaly volný čas obdobně jako děti žijící v rodinách.

**Základní umělecké školy** poskytují uplatnění dětem s vyhraněnými zájmy a schopnostmi v estetickovýchovné oblasti. Vzdělávání je rozděleno do čtyř oborů: hudební, výtvarný, taneční a literárně-dramatický. Připravují pro studium na středních a vysokých školách s uměleckým zaměřením.

**Jazykové školy** plní funkci zájmového vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků. (Pávková, 2002, s. 44)

**Občanská sdružení** různého zaměření pracující s dětmi a mládeží mají většinou místní působnost. Na jejich podporu každoročně vypisuje MŠMT ČR Projekty na podporu a ochranu mládeže, v jejichž rámci mohou sdružení žádat o finanční granty podporující jejich činnost. (Pávková, 2002, s. 145)

**Sdružení dětí a mládeže** podle reálných odhadů zahrnují 10-15 procent naší mladé generace.

- *Junák*, skautská organizace, jejímž posláním je působit na své členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti. Činnost Junáka je zaměřena zejména na turistiku a pobyt v přírodě, čímž děti vede k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázní.
- *Pionýr*, původně tato organizace vznikla v roce 1949. Současný Pionýr funguje od počátku devadesátých let 20. století, od rozpadu předchozí organizace. Jedná se o demokratické, dobrovolné, samostatné, na politických stranách, hnutích a ideologiích nezávislé sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se vzdělávací, kulturněvýchovnou, zájmovou a solidární činností. (Pávková, 2002, s.144)

- *Česká tábornická unie* na základě společného zájmu sdružuje děti, mládež i dospělé. Navazuje na činnost svých předchůdců, např. na trampské hnutí.
- *Duha* je otevřené sdružení jednotlivců i kolektivů, hlavní důraz klade na tvorbu a realizaci programů pro děti a mládež. Pořádá akce v přírodě i ve městě, činnost je zaměřena především na herní aktivity, psychologické hry a recesi.
- *Hnutí Brontosaurus* je nezávislé hnutí sdružující děti a mládež zaměřené na ochranu a tvorbu životního prostředí.
- *Tělovýchovné a sportovní organizace* mají dlouhou tradici a široký vliv na výchovnou činnost s dětmi. Nejdéle u nás působící organizací v této oblasti je *Sokol*, založený v roce 1862 dr. Miroslavem Tyršem. Cílem Sokola byl rozvoj tělesné, duševní a morální stránky osobnosti a tím následně i zdravého a všestranně vyspělého národa.

*Český svaz tělesné výchovy a sportu* je dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů s celostátní působností, tělovýchovných jednot a sportovních klubů. Jeho posláním je podporovat sport, tělesnou výchovu a turistiku, sportovní reprezentaci České republiky a přípravu na ni, chránit práva a zájmy sdružených subjektů. V různých tělovýchovných a sportovních klubech je u nás registrováno asi 250 tisíc dětí. (Pávková, 2002, s. 145)

**Organizace církví, náboženských společností** a různá charitativní společenství také pečují o volný čas dětí a mládeže. Jejich činnost může mít charakter katecheze, tj. náboženské výuky dětí, některá společenství organizují činnosti se sociálním rozměrem pro rizikové skupiny dětí a mládeže, např. pro romské děti. (Pávková, 2002, s. 145)

## 1.4 VÝVOJOVÉ CHARAKTERISTIKY DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

### 1.4.1 Psychický vývoj (rozumový, citový, volní)

#### Rozumový vývoj

Na rozumový rozvoj dítěte má velký vliv prostředí, vyučování i činnosti, jimiž se dítě zabývá ve volném čase.

**Vnímání** se v souvislosti s vyzríváním smyslových orgánů v tomto období zdokonaluje. Především koncem tohoto věkového období se vlivem vyučování stává vnímání cílevědomějším, systematictější, soustavnějším, přesnějším a přechází v pozorování.

**Pozornost** je zpočátku ještě dosti labilní, dítě se snadno rozptyluje vedlejšími podněty. Převažuje pozornost bezděčná, ale začíná se vyvíjet i záměrná pozornost, která však dítě více vyčerpává, a tím je i délka záměrného soustředění kratší. (Hájek, Pávková, 2003, s.28)

**Představy** se na základě zkušeností zpřesňují od konkrétních k obecnějším. Podmínkou rozvoje myšlení je dostatek představ, protože poznání dětí mladšího školního věku je konkrétní a pracuje především s představami.

**Paměť** dětí v tomto období je převážně mechanická, s rozvojem myšlení a díky bohatší slovní zásobě se vyvíjí i logická paměť a záměrné zapamatování. Díky výuce čtení a psaní se rozvíjí zraková paměť.

**Fantazie** je u dětí mladšího školního věku více kontrolována myšlením, dítě dokáže odlišit fantazii od skutečnosti. Rozvíjí se především reprodukční fantazie, dítě si představuje to, o čem slyší vyprávět.

**Myšlení** je konkrétní. Zaměřuje se nejdříve na současnost, později i na události minulé a na budoucnost. Chápání abstraktních pojmů a složitějších vztahů však dítěti mladšího školního věku ještě činí potíže.

**Řeč** se rozvíjí v souvislosti s rozvojem ostatních psychických procesů. Slovní zásoba se rozšiřuje, dítě je schopno souvislého vyjadřování, vlivem školního vyučování si osvojuje spisovný jazyk a kultivuje své vyjadřování. Velký vliv na úroveň vyjadřování má prostředí (ale i vychovatelé, média atd.). (Hájek, Pávková, 2003, s. 28)

### **Citový vývoj**

Kladné city v mladším školním věku převažují. Ze záporných citů je nejčastější strach (např. obavy z trestu, ze zesměšnění). City dětí jsou povrchní a nestálé, ale ve druhé polovině období dochází k jejich rychlému rozvoji a ke zlepšení ovládnutí citových projevů. Nově vzniká pocit studu z nahoty. Málo vyvinutý je soucit. Po osmém roce života se rychle rozvíjejí vyšší city estetické (vkus, pochopení uměleckého díla), intelektuální (zvědavost, radost z poznání) a morální (přejímání mravních zásad od autorit).

### **Volní vývoj**

Přestože jednání dítěte mladšího školního věku je hodně impulzivní, postupně se vyvíjí schopnost sebeovládání. Dochází k větší samostatnosti, při dobrém vztahu k dospělým se ochotně podřizuje požadavkům. (Hájek, Pávková, 2003, s. 29)

## **1.4.2 Sociální vývoj**

Mladší školní věk je dobou bohatou na mezilidské vztahy. Dítě navazuje nové vztahy k dospělým (např. k učitelům, vychovatelům) a ke svým vrstevníkům. Přestože je učitel i vychovatel pro dítě silnou autoritou, začíná se projevovat kritičnost ve vztahu k nim. Dochází k uvolnění úzkého vztahu k rodičům a dospělým vůbec, dítě se stává samostatnějším.

Mění se i vztah k vrstevníkům, děti snadno navazují kontakt a vznikají první kamarádství, která jsou však často labilní. Po osmém roce se začíná utvářet cit solidarity, nezbytný základ rozvoje skupinového cítění. (Hájek, Pávková, 2003, s. 29)

### **1.4.3 Tělesný vývoj**

Typický je pro období mladšího školního věku nápadný růst do výšky, především prodlužování dolních končetin. Vývoj kostry a osifikace pokračuje, je nutné dbát na to, aby vlivem nesprávného a nepřiměřeného zatížení nedošlo k vadnému držení těla. Vyvíjí se trvalý chrup, zvyšuje se výkonnost orgánů, dozrává nervová soustava. Dítě v tomto věku má velkou potřebu pohybu. Dochází ke zlepšování svalové koordinace, zejména jemné motoriky ruky. Dítě má radost z pohybu a ještě se příliš v tomto věku nezaměřuje na výkon, jedná se spíše o potřebu spontánního pohybu. (Hájek, Pávková, 2003, s. 26)

Osobnost člověka se utváří v průběhu ontogenetického vývoje působením různých činitelů. (Pávková, 2002, s. 33) Vrozené předpoklady, které mohou být zděděné po předcích, nebo dispozice získané v průběhu prenatálního vývoje, si dítě přináší na svět již při svém narození. Velký vliv na jeho vývoj má sociální prostředí. Hlavní roli při výchově dětí hraje rodina. Na výchovné působení rodiny navazují a doplňují je předškolní zařízení a následně škola – jeden z nejvýznamnějších výchovných činitelů. Na výchově dětí se v době mimo vyučování spolu s rodinou podílejí instituce pro výchovu mimo vyučování a další subjekty. Úkolem výchovných zařízení není odpoutávání dětí od rodin, ale naopak snaha o navázání spolupráce, včetně zapojování rodičů do činností dětí ve volném čase. Profesionalita pedagogických pracovníků v těchto institucích může přispět i ke zlepšování úrovně rodinné výchovy.

Pedagogická a psychologická hlediska berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. (Pávková, 2002, s. 17) Je nutné uvážit, jakým způsobem, do jaké míry, a zda vůbec, činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování psychických a biologických potřeb jedince. Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřebu nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, jakož i poskytovat pocit bezpečí a jistoty. Činnosti, které jsou ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti, motivované a usměrňované vhodným pedagogickým způsobem, poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, duševních i tělesných vlastností a sociálních vztahů.

## **2 PRAKTICKÁ ČÁST**

### **2.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI**

Cílem praktické části bylo na základě výzkumu dokázat smysl a výchovnou funkci základních uměleckých škol a dalších institucí zabývajících se výchovou ve volném čase. Dílčím cílem bylo zjistit, jakým způsobem přispívá základní umělecká škola k výchově žáka a celkově k formování jeho osobnosti. Dále byl zjišťován rozdíl mezi dětmi navštěvujícími základní uměleckou školu a ostatními – jakým způsobem tráví volný čas, jaké mají další zájmy apod..

K ověření cílů práce byly stanoveny tři hypotézy:

- 1) Častěji základní uměleckou školu navštěvují děti rodičů, kteří také chodili do ZUŠ (dříve lidové školy umění, dále již jen LŠU).
- 2) Docházka do ZUŠ má vliv na další způsob trávení volného času. Děti navštěvující ZUŠ tráví volný čas aktivněji, mají více zájmů než ty, které ZUŠ nenavštěvují.
- 3) Dojíždění dítěte může významně ovlivnit jeho možnost navštěvovat ZUŠ i jiné zájmové organizace.



## 2.2 METODY VÝZKUMU A SOUBOR RESPONDENTŮ

K výzkumu byl použit dotazník, který byl zpracován na základě cíle výzkumu a stanovených hypotéz (viz příloha č. 1, příloha č. 2). Vzhledem k charakteru výzkumu byly použity otázky otevřené i otázky uzavřené (s výběrem odpovědí). V jedné z položek byla využita technika škály.

Byly vypracovány dva dotazníky – pro žáky čtvrtých a pátých tříd a pro rodiče. Žáci vyplňovali dotazníky ve škole za přítomnosti učitelky, čímž byla zajištěna stoprocentní návratnost. Pouze jeden dotazník byl pro zpracování nepoužitelný. Návratnost dotazníků pro rodiče činila sedmdesát tři procenta.

Celkem bylo zpracováno 161 dotazníků žakovských a 118 rodičovských. Šetření se zúčastnil 161 žák čtvrtých a pátých tříd ze dvou mnichovohradištských základních škol a 118 rodičů – jednalo se o rodiče dotazovaných žáků. Výzkum byl uskutečněn v průběhu měsíce dubna roku 2007.

Z celkového počtu 161 žáků bylo 68 % z nich místních a 32 % žáků dojíždějících. Soubor respondentů byl složen ze 46 % dívek a 54 % chlapců. Základní uměleckou školu navštěvovalo 18 % místních chlapců, 46% místních dívek, 10 % dojíždějících chlapců a 23 % dojíždějících dívek. Pro úplný přehled viz tabulka č.1.

Tabulka č.1

Návštěvnost ZUŠ	chlapci 54		dívky 46	
	navštěvující ZUŠ	nenavštěvující ZUŠ	navštěvující ZUŠ	nenavštěvující ZUŠ
žáci				
místní	18	82	46	54
dojíždějící	10	90	23	77

Číselné údaje v tabulce jsou uvedeny v procentech.

## 2.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ

**První hypotéza:** Častěji ZUŠ navštěvují děti rodičů, kteří také chodili do ZUŠ (LŠU) (ověřováno pomocí dotazníku pro rodiče – otázka č. 3, dotazník pro děti – otázka č. 4, 15, 16).

**Druhá hypotéza:** Docházka do ZUŠ má vliv na další způsob trávení volného času. Děti navštěvující ZUŠ tráví volný čas aktivněji, mají více zájmů, než ty, které ZUŠ nenavštěvují (ověřováno pomocí dotazníku pro děti – otázka č. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 14).

**Třetí hypotéza:** Dojíždění dítěte může významně ovlivnit jeho možnost navštěvovat ZUŠ i jiné zájmové organizace (ověřováno pomocí dotazníku pro děti – otázka č. 2, 4, 5, 6, 10).

## 2.4 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ A DISKUSE

**Hypotéza první:**

**Častěji ZUŠ navštěvují děti rodičů, kteří také chodili do ZUŠ (LŠU).**

Tabulka č. 2

Návštěva ZUŠ		dítě		syn		dcera	
rodiče	%	ano	ne	ano	ne	ano	ne
oba	4	60	40	0	100	100	0
pouze otec	9	50	50	20	80	80	20
pouze matka	17	60	40	46	54	78	22
nikdo	70	19	81	11	89	28	72

Veškeré číselné údaje v tabulce jsou vyjádřeny v procentech.

Pokud navštěvovali základní uměleckou školu (LŠU) oba rodiče (jichž byla z celkového počtu 4 %), nyní chodí do ZUŠ 60 % jejich dětí.. Mají-li tito rodiče syna, ZUŠ nenavštěvuje žádný z nich, naopak jedná-li se o dceru, ZUŠ navštěvují všechny.

Navštěvoval-li základní uměleckou školu (LŠU) pouze otec (z celkového počtu otců jich bylo 9 %), nyní navštěvuje ZUŠ 50 % jejich dětí. Jedná-li se o syna, navštěvuje ZUŠ 20 %, jde-li o dceru, ZUŠ navštěvuje 80 % z nich.

Jestliže navštěvovala základní uměleckou školu (LŠU) pouze matka (z celkového počtu matek jich bylo 17 %), dochází nyní do ZUŠ 60 % jejich dětí, z počtu jejich synů je to 46 % a z počtu dcer 78 %.

Pokud do základní umělecké školy (LŠU) nechodil žádný z rodičů, navštěvuje nyní ZUŠ 19 % jejich dětí. V případě, že se jedná o syna, je to 11 %, pokud jde o dceru, ZUŠ navštěvuje 28 % z nich.

Z údajů uvedených v tabulce je možné zjistit následující:

Navštěvoval-li ZUŠ (LŠU) alespoň jeden z rodičů, nyní do ZUŠ chodí minimálně 50 % jejich dětí. Naproti tomu nenavštěvoval-li ZUŠ žádný z rodičů, pouze 19 % jejich dětí do ZUŠ dochází.

Jestliže navštěvovali ZUŠ (LŠU) oba rodiče nebo pouze matka, v 60% procentech ZUŠ nyní navštěvují jejich děti. Ze skupiny otců, kteří chodili do ZUŠ (LŠU), nyní navštěvuje tuto instituci 50 % jejich dětí. Dá se tedy usuzovat, že pravděpodobně příliš nezáleží na tom, kdo z rodičů se v ZUŠ vzdělával, podstatné je to, že se vzdělával. Ze získaných údajů vyplývá, že v o něco větší míře ZUŠ navštěvují ty děti, jejichž oba rodiče, nebo jejich matka ZUŠ (LŠU) také navštěvovali. Jestliže ZUŠ navštěvoval jen otec, procento dětí, které do ZUŠ chodí, je nepatrně nižší.

Další skutečností, kterou lze z tabulky vyčíst, je to, že základní uměleckou školu navštěvuje více dívek než chlapců. Markantní rozdíl je v souboru, kde do ZUŠ chodili oba rodiče – zde je 100 % dívek, které do ZUŠ docházejí, ale naproti tomu 0 % chlapců. Další poměrně velký rozdíl je ve skupině, kde ZUŠ navštěvoval jen otec – do ZUŠ chodí pouze 20 % synů, ale dcer 80 %.

Tabulka č. 3

rodiče		dítě - ZUŠ		dítě – jiná instituce		dítě - nic
jiné instituce	%	ano	ne	ano	ne	
oba	65	39	61	82	18	11
otec	3	25	75	25	75	75
matka	22	15	85	81	19	19
nikdo	10	0	100	17	83	83

V této tabulce jsou uvedeny údaje o tom, kdo z rodičů a v jakém procentu navštěvoval jiné instituce, kolik procent jejich dětí chodí (nechodí) do ZUŠ, kolik procent dětí navštěvuje jiné instituce a kolik procent dětí nedělá nic, co se organizovaného volného času týče. Všechny číselné údaje jsou v procentech. Pokud rodiče navštěvovali nejen jiné instituce, ale zároveň i ZUŠ, jsou do tabulky zahrnuti, totéž platí o dětech – pokud dítě navštěvuje nejen jinou instituci, ale i ZUŠ, je do výsledků v tabulce započítáno.

Z celkového počtu rodičů bylo 65 % těch, kteří navštěvovali zájmové organizace oba – tzn. otec i matka. 39 % jejich dětí navštěvuje základní uměleckou školu, 82 % dětí navštěvuje jiné instituce a 11 % dětí se nevěnuje žádné pravidelné organizované činnosti.

Jestliže se činnosti v zájmové organizaci věnoval pouze otec (byla jich 3 % z celkového počtu), 25 % dětí z tohoto souboru nyní chodí do ZUŠ, 25 % dětí navštěvuje jiné instituce a 75 % dětí nemá žádnou pravidelnou organizovanou činnost. V tomto případě došlo k situaci, že je shodné procento dětí navštěvujících ZUŠ i jiné instituce – všichni respondenti z tohoto vzorku totiž navštěvují ZUŠ a zároveň i jinou instituci.

Pokud se organizovanou zájmovou činností zabývala pouze matka (22 % z celkového počtu), ZUŠ nyní navštěvuje 15 % jejich dětí, do jiných institucí chodí 81 % dětí a 19 % dětí nenavštěvuje žádnou zájmovou organizaci.

V 10% případů nenavštěvoval zájmovou organizaci nikdo z rodičů (tzn. ani otec, ani matka). Základní uměleckou školu nenavštěvuje žádné z jejich dětí, činností v jiné instituci se zabývá 17 % dětí a 83 % dětí ve svém volném čase nevyvíjí žádnou činnost v zájmové organizaci či instituci.

Z údajů uvedených v tabulce je možné vyčíst následující:

Ve většině případů (přesně v 65%) navštěvovali volnočasové instituce oba rodiče. V tomto souboru je největší procento dětí (82 %), které se také zabývají činností v zájmových organizacích a zároveň i v největším počtu (39 %) navštěvují ZUŠ. Naopak pouze 11 % dětí z tohoto vzorku se ve svém volném čase nevěnuje žádné pravidelné organizované činnosti.

Patrná je i souvztažnost, kdy volnočasové instituce navštěvovala pouze matka – 81 % jejich dětí také navštěvuje stejné či podobné instituce, ZUŠ je těmito dětmi navštěvována v 15%.

Alarmující je zjištění, že pokud nikdo z rodičů nenavštěvoval žádnou volnočasovou instituci, ani 83 % jejich dětí se pravidelnou organizovanou činností ve svém volném čase nezabývá, navíc žádné dítě z tohoto vzorku nenavštěvuje ZUŠ.

Tabulka č. 4

Organizovaná zájmová činnost	rodiče											
	aktivní				méně aktivní				nic			
dítě	otec	28	matka	51	otec	42	matka	36	otec	30	matka	13
aktivní	64		50		28		33		30		7	
méně aktivní	36		43		56		56		45		40	
nic	0		7		16		11		25		53	

V tabulce č. 4 je uvedena aktivita rodičů a jejich dětí v souvislosti s návštěvou ZUŠ, zájmových organizací, kroužků atd.. Všechny číselné údaje jsou uvedeny v procentech. Za aktivní je považováno to dítě nebo rodič, které(ý) navštěvuje (navštěvoval) 3 a více kroužků. Za méně aktivního ten, kdo chodí (chodil) na 1-2 kroužky, a ten, kdo nechodí (nechodil) na žádný, je v kolonce „nic“. V tomto šetření nebylo rozlišováno, jaká instituce je (byla) navštěvována, započítány byly všechny organizované formy výchovy ve volném čase.

Z výsledků šetření vyplývá, že ze zkoumaného vzorku navštěvovalo 28 % otců 3 a více kroužků. Největší počet jejich dětí je také aktivních (64 %), ve 36% jsou jejich potomci méně aktivní, tzn. že navštěvují 1-2 kroužky. Zajímavé je, že pouze v této skupině respondentů se nevyskytuje žádné neaktivní dítě.

Aktivních matek bylo 51 %. Jejich děti jsou také převážně ve skupině aktivních (50 %), o něco méně je dětí navštěvujících 1-2 kroužky (43 %) a 7 % dětí z této skupiny se nevěnuje činnosti v žádné organizaci (instituci).

Navštěvoval-li otec 1-2 kroužky (takových otců bylo 42 %), 28 % jejich dětí nyní chodí do 3 a více kroužků. V 56% jsou děti z tohoto vzorku méně aktivní a 16 % z nich není organizovanou formou trávení volného času zasaženo vůbec.

Pokud byla matka méně aktivní (z celkového počtu jich bylo 36 %), přibližně 1/3 (33 %) jejich dětí navštěvuje 3 a více kroužků. Více než polovina dětí z tohoto souboru je stejně jako jejich matka méně aktivních (56 %) a 11 % dětí není organizováno nikde (co se volného času týče).

Otců, kteří nenavštěvovali žádnou instituci, je téměř třetina (30 %). Jejich děti jsou ve 30% aktivní, 45 % je méně aktivních a do žádného kroužku nechodí přesně čtvrtina z nich.

Byla-li neaktivní matka (13 % z celkového počtu matek), 7 % jejich dětí navštěvuje 3 a více kroužků, 40 % dětí je ve skupině méně aktivních, ale více než polovina (53 %) dětí nechodí do žádného kroužku.

Dle výsledných údajů z tabulky č. 2 vyplývá, že pokud navštěvoval ZUŠ (LŠU) alespoň jeden z rodičů, nyní navštěvuje tuto instituci minimálně polovina jejich dětí. Je patrné, že příliš nezáleží na tom, který z rodičů ZUŠ navštěvoval, i když výsledky šetření naznačují, že větší procento dětí navštěvujících ZUŠ je ze dvou skupin respondentů – shodně v 60% ZUŠ navštěvují ty děti, jejichž oba rodiče navštěvovali ZUŠ, nebo jejichž matka navštěvovala ZUŠ. Naopak pokud ZUŠ nenavštěvoval žádný z rodičů, pouze 19 % jejich dětí ZUŠ navštěvuje, čili celých 81 % nikoli. Dalším zjištěním je, že ZUŠ navštěvují ve větší míře dívky než chlapci a to bez ohledu na to, který z rodičů ZUŠ navštěvoval (pokud tuto instituci vůbec navštěvoval).

Výsledné údaje v tabulce č. 3 vypovídají o tom, že ve více než polovině případů (65 %) navštěvovali jiné volnočasové instituce oba rodiče. Téměř polovina jejich dětí navštěvuje ZUŠ a přes 80 % jich chodí do jiných zájmových organizací. V této skupině respondentů je nejmenší procento dětí, které ve svém volném čase nenavštěvují žádný kroužek.



Naopak pokud se ani jeden z rodičů nevěnoval činnosti v žádné zájmové organizaci, pouze necelá třetina jejich potomků nyní chodí do kroužku, žádné z těchto dětí nedochází do ZUŠ a přes 80 % jich nemá ve svém volném čase žádnou pravidelnou zájmovou činnost.

V tabulce č. 4 můžeme zjistit, existuje-li souvislost mezi tím, jak aktivní byli rodiče (co se návštěvnosti zájmových organizací týče) a jak aktivní jsou v tomto směru jejich potomci. Podíváme-li se na kategorii aktivních otců, zjistíme, že 64 % jejich dětí je také aktivních (což je nejvíce ze všech skupin), zbývajících 36 % jejich dětí je méně aktivních. Jedině v této skupině respondentů mají všechny děti alespoň jeden zájmový kroužek. Pokud je aktivní matka, polovina jejich dětí je také aktivních, necelá polovina je méně aktivních a 7 % těchto dětí nenavštěvuje ve svém volném čase žádnou zájmovou organizaci. Podobné procento aktivních dětí mají otcové i matky z kategorie méně aktivních – v obou případech se jedná přibližně o třetinu dětí. Shodných 56 % dětí méně aktivních je ve skupině méně aktivních otců i méně aktivních matek. Téměř shodné údaje v počtu procent jsou i v kategorii neaktivních dětí – jedná-li se o dítě méně aktivního otce, 16 % dětí nemá žádný kroužek, jde-li o méně aktivní matku, 11 % dětí do žádného kroužku nechodí. Pokud otec nenavštěvoval žádný kroužek, necelá třetina jeho dětí navštěvuje 3 a více kroužků, téměř polovina navštěvuje 1-2 kroužky a čtvrtina nemá zájmový kroužek žádný. V případě, že matka nenavštěvovala žádný zájmový útvar, pouze 7 % jejích dětí navštěvuje 3 a více kroužků, necelá polovina jejích dětí je méně aktivní, ale více než 50 % jejich dětí nenavštěvuje žádnou volnočasovou instituci.

**Shrneme-li získané údaje, zjistíme, že ZUŠ (i jiné zájmové organizace) častěji navštěvují děti rodičů, kteří do ZUŠ (jiné zájmové organizace) také chodili, čímž je potvrzena hypotéza první.**

**Hypotéza druhá:**

**Docházka do ZUŠ má vliv na další způsob trávení volného času. Děti navštěvující ZUŠ tráví volný čas aktivněji, mají více zájmů než ty, které ZUŠ nenavštěvují.**

Tabulka č. 5

	navštěvující ZUŠ		nenavštěvující ZUŠ	
další činnost dětí v %	ano	ne	ano	ne
organizovaná	100	0	45	55
neorganizovaná	64	36	68	32
odpočinek aktivní	100	0	99	1
odpočinek pasivní	50	50	66	34
sebevzdělávání	81	19	54	46
kulturní akce	69	31	62	38

Ve výše uvedené tabulce jsou porovnávány výpovědi dětí, které ZUŠ navštěvují (v tabulce označeny „navštěvující ZUŠ“), s odpověďmi těch, kteří se v této instituci nevzdělávají („nenavštěvující ZUŠ“).

Organizovaná činnost jsou další kroužky a zájmové organizace, které děti ve svém volném čase navštěvují (kromě ZUŠ).

Neorganizovaná činnost jsou další zájmy dítěte (kromě organizovaných), které jím byly uvedeny v dotazníku (viz Dotazník pro děti, otázka č. 5).

Za odpočinek aktivní je považována jakákoli činnost související např. s pobytem venku, hraní si, povídání s kamarády atd..

Odpočinek pasivní je např. hraní PC her, sledování televize, videa, DVD, odpočinek v posteli apod..

Za sebevzdělávání je považována četba, příprava na vyučování, výukové programy na PC, vyhledávání informací na internetu, mimoškolní výuka cizích jazyků apod..

Kulturní akce – v této položce je uvedeno, zda děti ve svém volném čase navštěvují koncerty, divadelní představení, výstavy, kino atp..(Viz Dotazník pro děti, otázka č. 14: „Jak často navštěvuješ kulturní akce?“. Byla-li v dotazníku alespoň jednou na tuto otázku označena odpověď „několikrát měsíčně“, nebo „jednou měsíčně a méně“, byla považována za ANO, pokud dítě vybralo možnost „méně než za 3 měsíce“, nebo „nikdy“, byla pokládána za NE.

Porovnáme-li údaje týkající se organizovaného volného času dětí ZUŠ navštěvujících a těch ostatních, zjistíme, že ti, kteří do ZUŠ nechodí, jsou v zájmových organizacích, kroužcích apod. zapojeny jen v necelé polovině případů (ve 45%). (Děti, které do ZUŠ chodí, se naopak organizované formy volného času účastní stoprocentně.)

Jedná-li se o neorganizovanou volnočasovou činnost, obě skupiny respondentů jsou takto aktivní přibližně ve stejné míře – děti navštěvující ZUŠ v 64%, děti ostatní dokonce v 68%.

Téměř totožné údaje jsou oběma zkoumanými soubory uvedeny u položky „odpočinek aktivní“. Všichni dotazovaní, kteří do ZUŠ chodí, napsali, že se aktivním odpočinkem zabývají. Druhá skupina (ZUŠ nenavštěvující), se tímto druhem odpočinku zabývá v 99%.

U odpočinku pasivního je dle výsledků šetření situace jiná – pouze 50 % dětí navštěvujících ZUŠ uvedlo, že tímto způsobem tráví volný čas. U dětí, které do ZUŠ nechodí, je to ale podstatně více – 66 %.

Největší rozdíl mezi oběma soubory je v sebevzdělávání. Zatímco 81 % žáků ZUŠ uvedlo, že se touto činností ve svém volném čase zabývá, z druhého souboru stejnou skutečnost potvrdilo pouze 54 % dětí.

Kulturní akce navštěvuje 69 % dětí chodících do ZUŠ a 62 % z těch, které se činností v této instituci nezabývají.

Tabulka č. 6

činnost	pořadí	chlapci				dívky			
		ZUŠ MH	ZUŠ doj.	NEZUŠ MH	NEZUŠ doj.	ZUŠ MH	ZUŠ doj.	NEZUŠ MH	NEZUŠ doj.
sport		1.	5.	1.	1.	2.	4.	1.	2.
učení		3.	1.	6.	5.	3.	6.	4.	3.
PC		2.	-	2.	4.	7.	6.	9.	10.
hra na nástroj		4.	3.	-	-	5.	-	-	12.
pes		5.	4.	9.	9.	9.	2.	11.	8.
výlety		5.	-	8.	11.	8.	6.	13.	8.
pomoc doma		11.	2.	3.	2.	3.	1.	2.	1.
výtvarné činnosti		-	4.	9.	-	1.	3.	8.	6.
TV, VHS, DVD		-	-	4.	6.	12.	-	6.	7.
venku		10.	-	5.	3.	4.	-	3.	11.
hraní si		9.	-	7.	7.	3.	7.	10.	4.
kamarádi		8.	-	11.	8.	5.	4.	7.	5.
poslech hudby		-	-	11.	12.	13.	5.	14.	-
četba		13.	6.	10.	-	6.	11.	5.	9.

Vysvětlivky:

ZUŠ MH – dítě navštěvující ZUŠ a bydlící v Mnichově Hradišti

ZUŠ doj. – dítě navštěvující ZUŠ a dojíždějící

NEZUŠ MH – dítě nenavštěvující ZUŠ a bydlící v Mnichově Hradišti

NEZUŠ doj. – dítě nenavštěvující ZUŠ a dojíždějící

PC – práce na počítači

TV, VHS, DVD – sledování televize, videa, DVD

V prvním sloupci tabulky č. 6 jsou zapsány činnosti, které byly respondenty uvedeny jako ty, které ve volném čase dělají nejčastěji. Vzhledem k tomu, že je celkem 8 skupin dotazovaných, vyšplhal se počet činností na čtrnáct (v úvahu byly brány pouze činnosti uvedené na prvních pěti místech v každé skupině respondentů). V dalších sloupcích tabulky nacházíme pořadí té které činnosti v té určité skupině dotazovaných. Pokud je místo čísla uvedena pomlčka, znamená to, že uvedená činnost se mezi pěti nejčastěji konanými v té skupině vůbec neobjevila.

Jako nejčastěji konanou činnost ve svém volném čase uvedli chlapci místní (bez ohledu na to, zda ZUŠ navštěvují či nikoli) a chlapci dojíždějící (do ZUŠ nechodící) shodně sport. U chlapců dojíždějících (ZUŠ navštěvujících) sport obsadil páté místo. U dívek je situace podobná – jako nejčastěji provozovanou aktivitu ve volném čase ji uvedly ty, které bydlí v Mnichově Hradišti a do ZUŠ nechodí. Na druhém místě skončil sport u dívek místních, které ZUŠ navštěvují a u děvčat dojíždějících, jež do ZUŠ nechodí. Dívky dojíždějící, ZUŠ navštěvující, uvedly sport až na čtvrtém místě. Porovnáme-li výpovědi všech osmi skupin dotazovaných, zjistíme, že sport se objevuje na čelních místech žebříčku (čtyřikrát na prvním místě a dvakrát na druhém) nejčastěji provozovaných aktivit ve volném čase, bez ohledu na to, zda se jedná o děti do ZUŠ chodící či nikoli. Lehce odlišná je situace u dojíždějících dětí, které ZUŠ navštěvují – dívky zařadily sport na čtvrté místo, chlapci dokonce až na páté.

Učení jako nejčastější volnočasovou činnost uvedli jen chlapci dojíždějící a chodící do ZUŠ. Shodné třetí místo obsadilo učení u dívek a chlapců místních, do ZUŠ chodících, a u dívek dojíždějících, ZUŠ nenavštěvujících. Na čtvrté místo jej dosadily místní dívky, které do základní umělecké školy nechodí, na páté dojíždějící a ZUŠ nenavštěvující chlapci.

Na šesté místo doplnili učení místní chlapci, kteří do ZUŠ nechodí i dívky, které dojíždějí a ZUŠ navštěvují. Srovnáme-li výpovědi všech skupin respondentů, ani zde není velká odlišnost mezi dětmi ZUŠ navštěvující a ostatními. Největší rozdíl je mezi chlapci dojíždějícími, do ZUŠ chodícími, kteří uvedli učení na prvním místě, a chlapci místními, ZUŠ nenavštěvujícími, kteří stejnou činnost zařadili až na místo šesté.

Práce s počítačem je shodně na druhém místě u chlapců místních (bez ohledu na to, zda do ZUŠ chodí či nikoli), chlapci dojíždějící, ZUŠ navštěvující, tuto možnost trávení volného času ve svých odpovědích neuvedli vůbec a chlapci dojíždějící, do ZUŠ nedocházející, zařadili práci s PC na čtvrté místo. U dívek počítač obsadil šesté až desáté místo – mezi dívkami, které ZUŠ navštěvují, šesté a sedmé a u ostatních deváté a desáté. Zde se jeví rozdíl spíše mezi chlapci a dívkami, než mezi dětmi navštěvujícími ZUŠ a ostatními. Zajímavé je, že dojíždějící chlapci, kteří navštěvují ZUŠ, práci na PC neuvedli mezi pět nejčastějších volnočasových aktivit. Dalšího, byť nevelkého rozdílu, je možné si povšimnout u dívek. Častěji se prací na počítači zabývají ty, které ZUŠ navštěvují – bez ohledu na to, zda jsou místní, či zda dojíždějí.

Hra na nástroj obsadila čtvrté místo u chlapců, kteří jsou místní a do ZUŠ chodí, chlapci dojíždějící a navštěvující ZUŠ uvedli tuto činnost na místě třetím. Místní dívky, které do ZUŠ docházejí, jmenovaly hru na nástroj na místě pátém. U chlapců, kteří ZUŠ nenavštěvují (bez ohledu na to, jsou-li místní či dojíždějící), nebyla tato činnost uvedena mezi pěti nejčastěji konanými. Zajímavé je zjištění u dojíždějících dívek – zatímco ty, které ZUŠ navštěvují, a u kterých by se hra na nástroj dala předpokládat, ji nedosadily mezi pět nejčastějších činností ani v jednom případě, u dívek, které ZUŠ nenavštěvují, získala hra nástroj dvanácté místo.

Respondenti ze všech souborů uváděli mezi pěti nejčastějšími činnostmi také péči o psa. Celkové druhé místo získala tato aktivita u dívek dojíždějících, ZUŠ navštěvujících. Chlapci, kteří ZUŠ navštěvují a jsou dojíždějící, napsali péči o psa na čtvrté místo a ti, kteří jsou místní, na páté.

Shodně na deváté místo dosadili tuto činnost místní i dojíždějící chlapci, kteří do ZUŠ nechodí, a místní dívky, které ZUŠ navštěvují. U dívek dojíždějících a nezabývajících se výukou v ZUŠ, obsadila péče o psa místo osmé. Za jedenáctou nejčastěji konanou aktivitu ji označily dívky místní a ZUŠ nenavštěvující.

Výlety jako pátou nejčastěji konanou činnost ve svém volném čase uvedli místní chlapci, kteří ZUŠ navštěvují. Na šesté místo je zařadily dojíždějící dívky, do ZUŠ chodící. Na shodném osmém místě výlety nalézáme u chlapců místních, kteří ZUŠ nenavštěvují, taktéž u místních dívek, které do ZUŠ chodí a u dívek dojíždějících, návštěvou ZUŠ se nezabývajících. Jako jedenáctou nejčastější činnost ji uvedli dojíždějící chlapci, kteří ZUŠ nenavštěvují, na místo třinácté ji zařadily místní dívky, které do ZUŠ nechodí. Ani jeden z dojíždějících chlapců, ZUŠ nenavštěvujících, neumístil výlet mezi pět nejčastěji konaných činností.

Pomoc doma jako aktivitu, kterou se ve svém volném čase nejčastěji zabývají, shodně uvedly dívky dojíždějící (bez ohledu na to, zda do ZUŠ chodí či nikoli). Na druhém místě skončila tato činnost u dojíždějících chlapců (zde obdobně jako u výše uvedených dívek nezávisí na tom, navštěvují-li ZUŠ), stejné místo získala i u místních dívek, které do ZUŠ nechodí. Na třetí místo ji zařadili místní chlapci, kteří ZUŠ nenavštěvují, stejně tak jako místní dívky, které do ZUŠ docházejí. Naproti tomu místní chlapci, kteří se v ZUŠ vzdělávají, uvedli pomoc doma až jako jedenáctou nejčastěji konanou volnočasovou činnost.

Výtvarné činnosti jako nejčastější činnost ve volném čase uvedly místní dívky, které ZUŠ navštěvují. Jako třetí nejčastější ji uvedly dívky dojíždějící, které do ZUŠ chodí. Chlapci dojíždějící a ZUŠ navštěvující se výtvarnými činnostmi zabývají také poměrně často – dosadili je na čtvrté místo. Místo šesté obsadila tato aktivita u dojíždějících dívek, které do ZUŠ nechodí. Dívky místní, taktéž ZUŠ nenavštěvující, ji uvedly jakou osmou nejčastěji prováděnou činnost.



Na deváté místo ji zařadili místní chlapci, kteří do ZUŠ nechodí. Místní chlapci, kteří do ZUŠ docházejí a ti dojíždějící, kteří ZUŠ nenavštěvují, nezařadili tyto činnosti mezi pět nejčastěji konaných.

Nejčastěji ze všech skupin respondentů sledují televizi, video či DVD místní chlapci, kteří ZUŠ nenavštěvují – dosadili ji na čtvrté místo. Shodně na šestém místě ji uvedli chlapci, kteří do ZUŠ nechodí a jsou dojíždějící, a místní dívky, které také ZUŠ nenavštěvují. Dívky dojíždějící, ZUŠ nenavštěvující dosadily tuto činnost na místo sedmé a místní dívky, které do ZUŠ chodí, ji přidělily místo dvanácté. Místní i dojíždějící chlapci, kteří ZUŠ navštěvují, a dojíždějící dívky, taktéž navštěvující ZUŠ, nezařadili sledování TV, videa či DVD mezi pět nejčastěji konaných.

Pobyt venku označili za třetí nejčastější volnočasovou činnost dojíždějící chlapci a místní dívky, kteří (které) ZUŠ nenavštěvují. Na místě čtvrtém ji uvedly místní dívky, jež do ZUŠ chodí, jako pátou místní chlapci ZUŠ nenavštěvující. Až na desátém místě skončil pobyt venku u místních chlapců do ZUŠ chodících a o příčku níž u dojíždějících dívek tuto instituci nenavštěvujících. Dojíždějící a ZUŠ navštěvující chlapci i dívky nezařadili tuto činnost mezi pět nejčastějších.

Místní dívky, které do ZUŠ chodí, uvedly, že třetí nejčastěji konanou aktivitou je hraní si. Dívky dojíždějící, jež ZUŠ nenavštěvují, zařadily hraní si na čtvrté místo. Shodně sedmé místo zaujala tato činnost u chlapců místních i dojíždějících, kteří do ZUŠ nechodí a také u dívek dojíždějících, které naopak ZUŠ navštěvují. Místní chlapci, jež do ZUŠ docházejí, přidělili této aktivitě místo deváté, o příčku níž ji posunuly místní dívky, které ZUŠ nenavštěvují. Dojíždějící chlapci, do ZUŠ chodící, nezařadili hraní si mezi pět nejvíce provozovaných volnočasových aktivit.

Setkávání se svými kamarády uvedly dojíždějící dívky, které ZUŠ navštěvují, jako čtvrtou nejčastější činnost. Na páté místo ji zařadily dívky místní, ZUŠ navštěvující a dívky dojíždějící a do ZUŠ nechodící.

Na místě osmém skončili kamarádi u chlapců místních, ZUŠ navštěvujících a u chlapců dojíždějících a v této instituci se nevzdělávajících. Chlapci místní, do ZUŠ nechodící uvedli setkávání s vrstevníky na místě jedenáctém. U chlapců dojíždějících, ZUŠ navštěvujících, se tato činnost neobjevila mezi pěti nejčastěji konanými.

Poslech hudby zařadily dojíždějící a do ZUŠ chodící dívky na páté místo. Jedenácté až čtrnácté místo získala tato činnost u chlapců místních i dojíždějících, kteří ZUŠ nenavštěvují a u dívek místních, ať do ZUŠ docházejí či nikoli. Chlapci, kteří se zabývají výukou v ZUŠ (dojíždějící i místní) a dojíždějící dívky, které ZUŠ nenavštěvují, nezařadili poslech hudby mezi pět nejčastěji konaných činností.

Nejlepšího umístění (páté příčky) dosáhla četba u dívek místních, jež do ZUŠ nechodí. Jako šestou nejčastější aktivitu ji uvedli ZUŠ navštěvující a dojíždějící chlapci a místní dívky. Deváté místo obsadila četba mezi dívkami dojíždějícími a do ZUŠ nedocházejícími. O stupeň níž ji zařadili místní chlapci, taktéž ZUŠ nenavštěvující, jedenácté pozice dosáhla u dívek dojíždějících a do ZUŠ docházejících. Na třináctou příčku ji umístili místní chlapci, kteří se v ZUŠ vzdělávají. Dojíždějícími chlapci, kteří tuto instituci nenavštěvují, nebyla četba zařazena mezi pět nejčastějších volnočasových aktivit.

Porovnáme-li údaje v tabulce č. 5, zjistíme, že způsob trávení volného času dětí, které ZUŠ navštěvují a těch, které do ZUŠ nechodí, se příliš neliší. Markantní rozdíl však pozorujeme u položky organizovaných forem volného času. Pouze necelá polovina dětí, které ZUŠ nenavštěvují, je aktivní v jiných zájmových organizacích, čili většina z nich tráví volný čas bez výchovného působení. Další rozdíl je patrný u sebevzdělávání – ve svém volném čase se touto činností zabývají více než tři čtvrtiny dětí navštěvujících ZUŠ, u ostatních dětí je to jen něco málo přes polovinu. Pasivní odpočinek je ve větší míře uváděn dětmi, jež do ZUŠ nechodí.

Neorganizovanou činnost jako způsob trávení volného času uvedlo přibližně stejné procento z obou skupin respondentů. Podobné výsledky byly zjištěny i co se aktivního odpočinku týče. Více než polovina dětí z každého soboru uvedla, že navštěvuje kulturní akce.

Z tabulky č. 6 můžeme vyčíst, že zájmy dětí, které ZUŠ navštěvují, se příliš neliší od zájmů dětí ostatních. Rozdíly mezi zkoumanými soubory se dají pozorovat spíše v pořadí uvedených činností. Mezi aktivní činnosti (uvedené v tabulce č. 6) je počítán sport, učení, hra na nástroj, péče o psa, výlety, pomoc doma, výtvarné činnosti a četba. Srovnáme-li výpovědi chlapců, zjistíme, že ti, kteří ZUŠ navštěvují, uvádějí tyto aktivity na přednějších místech než ti, kteří do ZUŠ nechodí. (Výjimku tvoří pouze položka sport u dojíždějících chlapců a pomoc doma u chlapců místních.) Porovnáme-li tvrzení dívek, dojdeme k zjištění, že co se aktivních činností týče, v polovině případů je uvádějí na čelnějších místech ty, které ZUŠ navštěvují a v polovině ty, které do ZUŠ nechodí. Za spíše pasivní činnosti jsou považovány: práce na PC, sledování televize, videa, DVD, pobyt venku, hraní si, kamarádi a poslech hudby. Tyto aktivity byly jako častější uváděny chlapci, kteří ZUŠ nenavštěvují. U dívek je situace jiná – ty, které do ZUŠ chodí, je ve čtyřech případech uvedly jako častěji konané, dívky ostatní je za nejčastější označily ve dvou případech.

**Z výše uvedených výsledků šetření vyplývá, že hypotéza druhá nebyla jednoznačně potvrzena.**

**Hypotéza třetí:**

**Dojíždění dítěte může významně ovlivnit jeho možnost navštěvovat ZUŠ i jiné zájmové organizace.**

Tabulka č. 7

Instituce	v %	Děti místní 68	Děti dojíždějící 32
ZUŠ		31	13
ZŠ		59	38
DDM		6	2
SOKOL		14	10
Tenisový klub		4	0
Fotbalový klub		7	8
Hasiči		1	2
TJ ŠKODA AUTO		1	0
Žádná instituce		16	56

V prvním sloupci tabulky jsou všechny dětmi navštěvované instituce, které jimi byly uvedeny v dotaznících. Veškeré číselné údaje jsou uvedeny v procentech.

Průzkumu se zúčastnilo celkem 161 dětí, z nichž bylo 68 % místních a 32 % dojíždějících.

Základní uměleckou školu navštěvuje 31 % dětí, které jsou z Mnichova Hradiště, ale pouze 13 % těch, kteří dojíždějí.

Do zájmových kroužků zřizovaných školou dochází 59 % místních dětí a 38 % dětí dojíždějících.

Dům dětí a mládeže využívá ve svém volném čase 6 % dětí místních a 2 % těch, kteří dojíždějí.

Sportovními aktivitami v SOKOLE se zabývá 14 % místních a 10 % dojíždějících dětí.

V tenisovém klubu se angažují pouze děti místní (jsou jich 4 %).

Členem klubu fotbalového je 7 % místních dětí a 8 % dojíždějících.

Činnosti v hasičském kroužku se věnuje 1 % dětí místních a 2 % těch, kteří do školy dojíždějí.

V TJ ŠKODA AUTO se sportovními aktivitami zabývá 1 % místních dětí.

16 % místních a 56 % dojíždějících dětí uvedlo, že ve svém volném čase nenavštěvuje žádnou zájmovou organizaci (instituci).

Porovnáme-li výpovědi obou skupin respondentů, zjistíme, že děti místní se organizovanou zájmovou činností zabývají více, než jejich vrstevníci, kteří dojíždějí. Nevelké rozdíly v návštěvnosti zjistíme jen u tří institucí: SOKOL, fotbalový klub a hasiči, což může souviset s tím, že nejen ve městě, ale i na vesnici tyto organizace fungují. Poměrně velkého rozdílu mezi oběma soubory si lze povšimnout u poslední položky tabulky – zatímco pouze 16 % místních dětí uvedlo, že se ve svém volném čase nezabývá činností v žádné organizaci, mezi dojíždějícími je jich 56 %.

**Porovnáním výpovědí obou skupin respondentů lze dojít k závěru, že dojíždění dítěte může ovlivňovat jeho možnost navštěvovat ve svém volném čase zájmové organizace, čímž byla třetí hypotéza potvrzena.**

## 2.5 DALŠÍ VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Snahou a záměrem výzkumného šetření bylo posouzení aktivit dětí mladšího školního věku ve volném čase v souvislosti s jejich návštěvou ZUŠ. Z dotazníků pro děti (viz příloha č. 1) jsou získány následující informace:

V otázce č. 6 děti uváděly, jakými činnostmi se obvykle zabývají ve všední dny po vyučování. Činnosti jsou u jednotlivých skupin respondentů uvedeny sestupně (na prvním místě je uvedena aktivita nejčastěji konaná).

chlapci místní, navštěvující ZUŠ

1. zájmové kroužky, sport
2. hraní si
3. učení, pokusy, sběratelství, PC, kamarádi

chlapci dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. učení
2. sport, pomoc doma, sledování TV

dívky místní, navštěvující ZUŠ

1. zájmové kroužky
2. kamarádi
3. učení a příprava do školy
4. hraní si, PC, sport, chodí ven
5. četba, výtvarné činnosti, sledování TV
6. hra na nástroj, výuka cizího jazyka

dívky dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. zájmové kroužky
2. sport
3. kamarádi
4. školní družina

chlapci místní, nenavštěvující ZUŠ

1. PC
2. sport
3. chodí ven
4. učení a příprava do školy
5. sledování TV, videa, DVD
6. kamarádi
7. hraní si
8. zájmové kroužky
9. pomoc doma
10. péče o zvíře
11. odpočinek

chlapci dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. učení a příprava do školy
2. PC, chodí ven
3. sport
4. hraní si
5. sledování TV
6. pomoc doma, péče o psa, kamarádi
7. školní družina, DDM, rybaření

dívky místní, nenavštěvující ZUŠ

1. kamarádi
2. učení a příprava do školy
3. sport
4. péče o zvíře
5. PC, sledování TV
6. zájmové kroužky
7. četba

dívky dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. učení a příprava do školy
2. sport
3. chodí ven
4. kamarádi, sledování TV, péče o psa, hraní si
5. zájmové kroužky
6. PC, hra na nástroj, kreslení, školní družina

Porovnáme-li výpovědi jednotlivých skupin respondentů, dojdeme ke zjištění, že děti, které ZUŠ navštěvují, nejčastěji tráví svůj volný čas po vyučování činností v zájmových kroužcích. Děti, které do ZUŠ nechodí, většinu svého volného času věnují přípravě na vyučování. Na jedno z čelních míst dosazovaly děti sport (bez ohledu na to, zda ZUŠ navštěvují či nikoli).

V otázce č. 7 bylo zjišťováno, jaké aktivity preferují děti o víkendu.

chlapci místní, navštěvující ZUŠ

1. výlety, sport
2. PC, závody
3. návštěva příbuzných, hra na nástroj, venku, hraní si, učení, pomoc doma, kamarádi

chlapci dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. venku, sport
2. hra na nástroj, péče o psa

dívky místní, navštěvující ZUŠ

1. sport
2. výlety, venku s kamarády
3. návštěvy příbuzných
4. hraní si, pomoc rodičům
5. výtvarné činnosti, četba, hra na hudební nástroj, sledování TV
6. PC, učení



dívky dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. pomoc doma
2. péče o psa
3. venku
4. kamarádi
5. hraní si

chlapci místní, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. PC
3. návštěvy příbuzných, venku
4. výlety
5. pomoc doma
6. kamarádi, odpočinek, výtvarné činnosti
7. hraní si, péče o psa, sledování TV
8. vaření, rybaření

chlapci dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. venku
3. pomoc doma
4. kamarádi
5. PC, sledování TV, hraní si
6. učení, výlety, návštěvy příbuzných
7. rybaření, péče o psa

dívky místní, nenavštěvující ZUŠ

1. návštěvy příbuzných, sport
2. venku, kamarádi
3. hraní si
4. procházky, výlety
5. pomoc doma, učení, péče o psa, četba
6. sledování TV

dívky dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. návštěvy příbuzných
3. výlety
4. venku
5. kamarádi, pomoc doma
6. PC, výtvarné činnosti, hraní si
7. učení, sledování TV

Děti ze všech zkoumaných souborů shodně uváděly, že během víkendu navštěvují příbuzné, jezdí na výlety, zabývají se sportem, pomáhají doma rodičům, tráví čas venku, s kamarády, věnují čas přípravě do školy, sledují TV...Dá se tedy konstatovat, že co se způsobu trávení volného času týče, není patrný rozdíl mezi dětmi ZUŠ navštěvujícími a těmi ostatními, velké odlišnosti nenalezneme ani mezi chlapci a dívkami, či mezi dětmi místními a dojíždějícími.

V otázce č. 8 děti uváděly 5 činností, kterými se ve svém volném čase zabývají nejraději. Aktivita jsou uváděny sestupně, tzn. od nejoblíbenější po méně oblíbené.

chlapci místní, navštěvující ZUŠ

1. sport
2. PC
3. hra na hudební nástroj
4. návštěvy příbuzných
5. hraní si, kamarádi

chlapci dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. sport, péče o psa
2. venku, výtvarné činnosti
3. četba, sledování TV
4. hra na hudební nástroj
5. PC, učení a příprava do školy

dívky místní, navštěvující ZUŠ

1. sport
2. výtvarné činnosti
3. hraní si
4. četba
5. hra na hudební nástroj

dívky dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. sport
2. pomoc doma
3. kamarádi
4. výtvarné činnosti
5. hraní si

chlapci místní, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. PC
3. sledování TV, videa, DVD
4. hraní si
5. venku

chlapci dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. sledování TV, videa, DVD
3. PC
4. kamarádi, pomoc doma
5. hraní si

dívky místní, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. kamarádi
3. výtvarné činnosti
4. venku
5. hraní si

dívky dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. pomoc doma
3. kamarádi
4. výtvarné činnosti
5. hraní si

Sport považují za nejoblíbenější činnost ve svém volném čase děti ze všech skupin respondentů – nezáleží, zda se jedná o dívku či chlapce, jestli jde o dítě místní nebo dojíždějící, nebo navštěvuje-li ZUŠ či nikoli. Největší rozdíl mezi dětmi místními a dojíždějícími je u položky „pomoc doma“. Zatímco děti dojíždějící ji zařadily mezi pět nejoblíbenějších činností, děti místní ji neuvedly vůbec. Významná odlišnost mezi chlapci a dívkami spočívá v práci s počítačem – chlapci ze všech skupin respondentů ji dosadili mezi pět nejoblíbenějších aktivit, u dívek je situace zcela opačná – ani v jedné skupině nebyla práce s počítačem uvedena mezi pěti nejraději konanými. Podstatné odchylnosti mezi dětmi, které navštěvují ZUŠ a těmi, které se činností v této instituci nezabývají, si lze povšimnout u údaje „hra na hudební nástroj“. Respondenti ze všech skupin navštěvujících ZUŠ (kromě dojíždějících chlapců) ji uvedli mezi pěti nejraději konanými aktivitami. Naopak děti, které do ZUŠ nechodí, nezařadily hru na hudební nástroj mezi pět nejoblíbenějších činností. „Výtvarné činnosti“ a „hraní si“ byly ve většině případů dosazeny do pátého místa v oblíbenosti.

V otázce č. 9 děti uváděly činnosti, kterými se ve svém volném čase zabývají nejčastěji. (Na prvním místě je opět uvedena činnost nejčastěji konaná.)

chlapci místní, navštěvující ZUŠ

1. sport
2. PC
3. učení

4. hra na nástroj
5. výlety, péče o psa

chlapci dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. učení
2. pomoc doma
3. hra na nástroj
4. výtvarné činnosti, péče o psa
5. sport

dívky místní, navštěvující ZUŠ

1. výtvarné činnosti
2. sport
3. učení, pomoc doma, hraní si
4. venku
5. hra na nástroj, kamarádi

dívky dojíždějící, navštěvující ZUŠ

1. pomoc doma
2. péče o psa
3. výtvarné činnosti
4. sport, kamarádi
5. poslech hudby

chlapci místní, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. PC
3. pomoc doma
4. sledování TV, videa, DVD
5. venku

chlapci dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. pomoc doma
3. venku

4. PC
5. učení

dívky místní, nenavštěvující ZUŠ

1. sport
2. pomoc doma
3. výtvarné činnosti
4. učení
5. četba

dívky dojíždějící, nenavštěvující ZUŠ

1. pomoc doma
2. sport
3. učení
4. hraní si
5. kamarádi

Děti ze všech zkoumaných souborů shodně řadily mezi své nejčastější aktivity ve volném čase sport, pomoc doma a přípravu do školy. Spektrum činností je podobné u všech skupin respondentů, odlišné jsou však jejich preference. Chlapci na čelnějších místech uváděli práci na PC, dívky upřednostňovaly setkávání s kamarády.

Zpracováním dotazníků pro rodiče (viz příloha č. 2), byly získány následující údaje:

- 1) 8 % matek a 14 % otců ze zkoumaného vzorku je členem podobných zájmových organizací, jaké nyní navštěvuje jejich dítě.
- 2) Na otázku „Kdo dal hlavní podnět k tomu, aby se Vaše dítě začalo věnovat činnosti v zájmovém kroužku, ZUŠ či jiné organizaci?“ odpovědělo 35 % rodičů, že to byla rodina, 6 % uvedlo školu, v 5 % se jednalo o nábor organizace a v 72 % si dle výpovědí rodičů zvolily děti zájmovou činnost samy.

- 3) V jedné z otázek bylo zjišťováno, zda členství dítěte v zájmové organizaci ovlivnilo zájem jeho sourozence o stejné (podobné) aktivity. 24 % rodičů uvedlo, že ano, 55 % z nich sdělilo, že ne, v 17 % dítě nemělo sourozence.
- 4) 36 % rodičů (a ostatních členů rodiny) pravidelně navštěvuje akce a vystoupení kroužku (ZUŠ, jiné instituce), které navštěvuje jejich dítě, 23 % rodičů se těchto akcí účastní nepravidelně, 26 % z nich akce nenavštěvuje vůbec a ve 12 % bylo rodiči uvedeno, že se žádné akce nekonají.
- 5) 49 % rodičů se domnívá, že členství jejich dítěte v zájmové organizaci mu umožňuje dělat něco, co se mu líbí, 63 % uvedlo, že se dítě naučí něco nového, 35 % rodičů si myslí, že má jejich potomek možnost získat nové kamarády.
- 6) Na otázku „Jak podporujete dítě v docházce do kroužku (ZUŠ, jiné organizace)?“ rodiče nejčastěji odpovídali, že finančně. Velice často uváděli, že své děti vozí na kroužky a další akce související se zájmovou činností. Mezi dalšími odpověďmi se objevovala motivace, časové přizpůsobení volného času rodiny kroužkům dítěte, upřednostnění zájmů dítěte před domácími povinnostmi, návštěva vystoupení a dalších akcí spojených s činností v zájmové organizaci, zájem o dění v kroužku, zájem k přípravě a procvičování zájmových činností. Většina rodičů své dítě v zájmové činnosti podporuje – nejen finančně, ale i morálně.

### 3 ZÁVĚR

Snahou a záměrem výzkumného šetření bylo zjistit, zda a jakým způsobem přispívá základní umělecká škola k výchově žáka. Dalším cílem bylo vyšetřit, existuje-li rozdíl mezi dětmi ZUŠ navštěvujícími a ostatními (z hlediska způsobu trávení volného času, ve spektru jejich dalších zájmů apod.).

Zpracováním výsledků výzkumu jsou získány následující údaje (vzhledem k velikosti zkoumaného vzorku lze považovat získané informace pouze za orientační):

- 1) Častěji ZUŠ navštěvují děti rodičů, kteří do ZUŠ (LŠU) také chodili.
- 2) Děti navštěvující ZUŠ tráví volný čas aktivněji..
- 3) Dojíždění dítěte ovlivňuje jeho možnost navštěvovat ZUŠ (i jiné zájmové organizace).
- 4) Základní uměleckou školu navštěvuje 26 % dětí ze zkoumaného vzorku. V 31 % se jedná o chlapce, dívek je 69 %.

Největší vliv nejen na způsob trávení volného času dětí má jistě rodina – děti se od svých rodičů učí žít určitým způsobem a napodobují tak jejich životní styl. V dnešní uspěchané době jsou však rodiče často zaneprázdněni a nemají možnost se svým potomkům příliš věnovat. Tato skutečnost může u některých dětí vést k problémům s kvalitním využitím volného času. Význam institucí zabývajících se pedagogikou volného času je tedy nezastupitelný. Základní umělecká škola (jako jedna z nich) nabízí dětem možnost smysluplného využití volného času, ale zároveň poskytuje i vzdělání ve svých čtyřech uměleckých oborech, čímž pozitivně působí na rozvoj emoční stránky dítěte. Výsledky výzkumu navíc potvrzují, že děti, které ZUŠ navštěvují, preferují aktivnější způsoby trávení volného času a většinou navštěvují kromě ZUŠ i další zájmové organizace a kroužky. Z výsledků šetření dále vyplývá, že navštěvoval-li ZUŠ alespoň jeden z rodičů, je velká pravděpodobnost, že stejnou instituci bude navštěvovat i jeho dítě. Naopak jen malé procento dětí



rodičů, kteří se činností v této instituci nezabývali, dnes do ZUŠ dochází. Smysl a výchovná funkce základní umělecké školy tedy spočívá nejen v tom, že rozvíjí estetickou stránku dítěte, ale podporuje i výchovu další generace.

#### 4 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

1. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003, 105 str., ISBN 80-7290-128-1
2. HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J.: *Školní družina*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 160 str., ISBN 80-7178-751-5
3. HOFBAUER, B.: *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 176 str., ISBN 80-7178-927-5
4. PÁVKOVÁ, J. a kol.: *Pedagogika volného času*. 3. vyd. aktualiz. Praha: Portál, 2002, 231 str., ISBN 80-7178-711-6
5. PRŮCHA, J.: *Přehled pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 272 str., ISBN 80-7178-399-4
6. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 292 str., ISBN 80-7178-029-4
7. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V.: *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, 175 str., ISBN 80-901737-9-9

## **5 SEZNAM PŘÍLOH**

Příloha č. 1: Dotazník pro děti

Příloha č. 2: Dotazník pro rodiče

## PŘÍLOHY

### Příloha č. 1: dotazník pro děti

Milé děti, rádi bychom se dozvěděli více o tom, jak trávíte svůj volný čas. Proto jsme sestavili dotazník, který vám předkládáme k vyplnění. Budeme rádi, když pravdivě a pečlivě odpovíte na všechny otázky, pomůžete nám tím v naší práci. Děkujeme vám za spolupráci.

#### Dotazník pro děti

(zakroužkuj písmeno označující správnou odpověď, případně vypiš slovy nebo číslicí)

1. Jsi:            a) chlapec        b) dívka
2. Do školy chodíš: a) v místě bydliště    b) dojíždíš
3. Navštěvuješ základní uměleckou školu? a) ano                      b) ne
4. Do tabulky zapiš všechny instituce - organizace, které navštěvuješ ve svém volném čase (např. ZUŠ, ZŠ, Sokol, DDM apod.), jakou činností se v nich zabýváš (např. hra na housle, šachový kroužek, aerobic atd.) a jak dlouho se již činností zabýváš (kolik let).

<i><b>Instituce</b></i>	<i><b>Činnost</b></i>	<i><b>Jak dlouho</b></i>

5. Máš ještě jiné zájmy a koníčky, kterými se ve svém volném čase zabýváš, a které jsi neuvedl(a) do tabulky? Pokud ano, vypiš jaké. \_\_\_\_\_

---

---

6. Co obvykle děláš ve všední dny odpoledne po vyučování? \_\_\_\_\_

---

---

7. Co obvykle děláš o víkendu? \_\_\_\_\_

---

---

8. Vyjmenuj 5 činností, které ve volném čase **NEJRADEJŠI** děláš (činnosti napiš sestupně, to znamená, že na 1. místě uveď činnost nejoblíbenější):

- 1) \_\_\_\_\_
- 2) \_\_\_\_\_
- 3) \_\_\_\_\_
- 4) \_\_\_\_\_
- 5) \_\_\_\_\_

9. Vyjmenuj 5 činností, které ve volném čase **NEJČASTĚJŠI** děláš (na 1. místě uveď činnost, kterou konáš nejčastěji):

- 1) \_\_\_\_\_
- 2) \_\_\_\_\_
- 3) \_\_\_\_\_
- 4) \_\_\_\_\_
- 5) \_\_\_\_\_

10. Existuje nějaká činnost, které by ses ve volném čase rád(a) věnoval(a), ale nevěnuješ se jí?    a) ano                      b) ne

11. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl(a) ano, napiš, o jakou činnost se jedná a z jakého důvodu se jí nevěnuješ. \_\_\_\_\_

---

---

---

---

12. Jak často pracuješ s počítačem?

- a) denně   b) více než jednou týdně   c) jednou týdně   d) méně než jednou týdně

13. Jakou činností se obvykle na počítači zabýváš? \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

14. Jak často navštěvuješ kulturní akce, uvedené v tabulce? Označ křížkem správnou odpověď.

koncerty vážné hudby, opery	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
taneční představení, balet	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
muzikály	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
divadelní představení	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
výstavy	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
kino	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy
jiné, napiš jaké	několikrát měsíčně	jednou měsíčně a méně	méně než jednou za 3 měsíce	nikdy

15. Navštěvovali Tvoji rodiče základní uměleckou školu (dříve se jmenovala lidová škola umění) nebo jinou zájmovou organizaci?

matka: a) ano   b) ne   c) nevím

otec:   a) ano   b) ne   c) nevím

16. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl(a), že rodiče navštěvovali zájmovou organizaci, napiš jakou (jaké).

matka: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

otec: \_\_\_\_\_

---

Děkujeme za úplné a pravdivé vyplnění dotazníku.

Vážení rodiče, dostává se Vám do rukou dotazník, sloužící jako podklad výzkumu k diplomové práci na téma Úloha institucí zabývajících se pedagogikou volného času ve výchově dětí na 1. stupni ZŠ. Prosíme Vás o pečlivé a pravdivé vyplnění dotazníku, odpovědi nebudou zneužity, slouží pouze k výzkumným účelům. Děkujeme Vám za spolupráci.

## Příloha č. 2: dotazník pro rodiče

## Dotazník pro rodiče

(správné odpovědi zakroužkujte, případně vypište slovy nebo číslicí)

1. Dotazník Vám přinesl(a)    a) syn                      b) dcera
2. Navštěvuje Vaše dítě základní uměleckou školu?                      a) ano                      b) ne
3. Do tabulek запиšte, jaké instituce jste jako dítě ve volném čase navštěvoval(a) (např. LŠU, Sokol, Pionýr, DDM, zájmové kroužky ve škole atd.), jakými činnostmi jste se v nich zabýval(a) (např. hra na hudební nástroj, turistika, stolní tenis apod.), jak dlouho jste se jim věnoval(a) (kolik let), a jaké instituce a kroužky nyní navštěvuje Vaše dítě.

# Otec

[illegible]



**Matka**

<i><b>instituce</b></i>	<i><b>činnost</b></i>	<i><b>jak dlouho</b></i>

**Dítě**

<i><b>instituce</b></i>	<i><b>činnost</b></i>	<i><b>jak dlouho</b></i>

4. Jste v současnosti členem (členkou) zájmové organizace (zařízení, souboru apod.) podobného tomu, jaké nyní navštěvuje Vaše dítě?

matka: a) ano

b) ne

otec: a) ano

b) ne

5. Kdo dal hlavní podnět k tomu, aby se Vaše dítě začalo věnovat činnosti v zájmovém kroužku (ZUŠ či jiné zájmové organizaci)?  
a) rodina      b) škola      c) nábor organizace      d) zvolil(a) si ho sám(a)  
e) někdo jiný (uved'te kdo)
6. Jak Vaše dítě přistupuje k činnosti v kroužku (ZUŠ, jiné zájmové organizaci) podle Vašeho názoru?  
a) bez našeho přičinění by toho určitě nechalo  
b) občas musíme dítě nutit  
c) není třeba je nutit, je to pro ně samozřejmost  
d) je to jeho koníček, o nucení nemůže být řeč
7. Ovlivnilo členství Vašeho dítěte v kroužku (ZUŠ, jiné organizaci) zájem jeho sourozence o stejné (podobné) aktivity?  
a) ano      b) ne  
c) nemá sourozence
8. Navštěvujete Vy a další členové rodiny akce a vystoupení kroužku (ZUŠ, jiné organizace)?  
a) ano – pravidelně      b) ano – nepravidelně      c) ne      d) nic se nekoná
9. Co si myslíte, že pro Vaše dítě znamená členství v kroužku (ZUŠ, jiné organizaci)? (Můžete označit více možností.)  
a) dělá něco, co se mu líbí      b) naučí se něco nového      c) má možnost získat nové kamarády  
d) jiné (vypište)
10. Jak podporujete dítě v docházce do kroužku (ZUŠ, jiné organizace)?

Děkujeme Vám za úplné a pečlivé vyplnění dotazníku.